



**HATÁRTALANUL!**

**HAT-18-01-1136 számú**

**„Történelmi emlékhelyeink – diákok szemével”**

**című pályázat**

**2019. április 24-27.**

## **Útinapló – Beszámoló**

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma Határtalanul! program keretében meghívásos pályázatot hirdetett a külföldi magyarsággal kapcsolatban.

A pályázat a határon túli magyarsággal kapcsolatos ismeretek bővülését, a határon átnyúló kapcsolatépítést kívánja elősegíteni.

Célja:

Értékalkotó szabadidő pedagógiai kultúra megalapozása a magyar iskolákban és közösségekben. Az elcsatolt országrészekben szervezett kirándulásokon szerzett élmények által a nemzeti identitás erősítése és kortárs emberekkel való kapcsolatok kialakítása. A Határtalanul! tanulmányi kirándulás megvalósítása a pályázó választása alapján Románia, Szlovákia, Szerbia, Ukrajna, Szlovénia vagy Horvátország magyarok lakta területén történik.

Mi Romániát, vagyis Erdélyt választottuk! Négy feledhetetlen napot töltöttünk a Partium és Erdély legfontosabb városaiban, vidékein. Hol is jártunk?

### **2019. április 24. 1. nap:**

Első utunk Kisjenőre, a testvériskolánkba vezetett, ahol közös munkával örökítettük meg településeink látnivalóit, nevezetességeit. Kicsit sportoltunk is, ismerkedtünk, barátkoztunk.

Majd Nagyszalontára vezetett az utunk, ahol hokis barátainkkal és szüleivel is találkoztunk. Az Arany János Múzeumban a tárlatvezető bácsi segítségével ismerkedtünk meg a költő életével, a csonkatorony történetével. A három emeletes toronyba berendezett interaktív kiállításon Arany ereklyékkel, használati tárgyaival ismerkedhettünk meg, korabeli berendezéseket láthattunk. Ott volt az a karosszék is, amelyben Arany János meghalt.

Átsétálva a városon a különböző emlékhelyeket ismertük meg: a Bocskay szobrot, Nagyszalontához kötődő művészek, tudósok emlékhelyeit, fotózkodtunk „Arany Jánossal”, majd felkerestük a „szülőházát”, mely nem a valódi, mert az leégett, hanem az eredeti portán építettek fel lelkes szalontai emberek egy új régi házat. Viszont az udvaron található kút és

eperfa még Arany János korából származik. Egy pillanatra megálltunk, s koszorút helyeztünk el az emléktáblánál.

A délutánt Nagyváradon töltöttük, bejártuk a várost idegenvezető segítségével. Felkerestük római katolikus székesegyházat, ahol Szent László királyunk koponyacsontdarabját láthattuk aranyozott ereklyetartóban. A templom előtt ott áll hatalmas szobra, ahol felidéztek tetteit, emlékét. Impozáns látvány a székesegyház melletti, tíz külön épületből álló Kanonok-sor, mely mégis úgy tűnhet, egyetlen hosszú, egybefüggő építmény. Egyedi kinézetét az 56 oszlop által tartott, 253 méter hosszú folyosónak köszönheti, ami pazarul néz ki.

Nagyváradon nemcsak a várost élmény bejárni. A várost kettészelő Sebes-Körös partja tökéletes sétához, kikapcsolódáshoz. Egy park közepén található az Ady-múzeum. Az épület előtt van Ady mellszobra. A Fekete sas palota, a hajdani Fekete Sas szállót 1907-1909 között építették. Az épületegyüttest három utcára nyíló kijáratát egy üvegfedélű paszázs köti össze. Erdély egyik legszebb szecessziós épülete, a fekete sást ábrázoló színes ólmozott ablaküveg, amely a város szimbóluma lett. A színház mellett elsétálva „találkoztunk” a Nyugat nagyjával, itt kicsit megpihentünk.

## **2019. április 25. 2. nap**

Borson aludtunk, korán indultunk, hogy a Partiumot és Erdélyt elválasztó Király-hágóhoz érjünk. Itt Erdély kapujában 582 méter magasságban emlékeztünk Trianonra, az elveszített területekre.

Bánffyhunyard Kalotaszeg központja. A helyi színhagyomány szerint Bánffyhunyard Gárdonnak nevezett részében, az utca sarokköveire ülve alkotta meg Petőfi Sándor 1849. március 26-án között Az erdélyi hadsereghez című költeményét. Körösfő következett, a Sebes-Körös forrásáról nevezték el, amely itt ered a Körös Forrása Csárda mögött. Asszonyok hímzéseiről, illetve férfiak által készített fafaragásairól híres kalotaszegi település. Népművészetét az útmenti kirakodóvásárban is láthattuk.

Majd következett a kincses Kolozsvár! Erdély történelmi központja és legjelentősebb városa. Híres Mátyás király és Bocskai István fejedelem szülővárosaként, illetve az unitárius vallás bölcsőjeként. Számos műemléke közül a legnevezetesebbek a Szent Mihály-templom, előtte Fadrusz János Mátyás szobrával, a Farkas utcai református templom, illetve a Bánffy-palota. Mi is megtekintettük ezeket az emlékeket, majd sétáltunk egy nagyot és emlékeztünk nagyjainkra a Házzsongárdi temetőben. És még mi mindent megnézhattunk volna! Szívesen időztünk volna még a városban.

### **2019. április 26. 3. nap**

Magyarlónán aludtunk és indultunk Nagyenyed felé. Útközben megálltunk a Tordai hasadéknál. III. Endre király 1291-ben tordai kereskedők részére kiállított kiadott kiváltságlevele említi először Thorda hasadékja néven. „A tordai hasadék a vulkáni alkotás egyik legbámulatosabb remeke; itt egy hegylánc tetejétől a talapjáig kettérepedve” – írta Jókai egyik művében. De mi inkább a legendákat emlegettük! Szent László Torda mellett harcolt a kunokkal. A túlerővel szemben azonban vissza kellett vonulnia a hegy irányába, de a kunok üldözőbe vették a magyar sereget. Szent László feltekintett az égre, és Istenhez fohászzkodott; ebben a pillanatban a hegy kettéhasadt. (Szent László lovának patkónyomai a hasadék felett állítólag ma is látszanak.)

Nagyenyed nagyhirű református kollégiumát 1622-ben Bethlen Gábor alapította, ahol kiváló tanárok tanítottak, sok neves ember került ki falai közül. Innen indult Kőrösi Csoma Sándor ázsiai útjára. Sétáltunk az udvarán, olvastuk az emléktáblákat, emlékeztünk régiokról, nagyjainkról, beszélgettünk tetteikről.

Majd következett Gyulafehérvár, vagy III. Károly magyar király után Károlyfehérvár. Erdély ősi történelmi fővárosa. Neve onnan ered, hogy a fehér mészkőből épült római kori falmaradványok alapján az itt letelepedő szlávok Belgrádnak (= Fehérvárnak) nevezték el. 1442. március 22-én a város mellett csapott össze Hunyadi János hada Mezid bég 15 ezres seregével. Először a török, majd néhány nap múlva a megerősödött magyar sereg győzött.

1516-ban II. Ulászló megerősítését rendelte el. 1542-ben ide költözött Izabella királyné és fia, I. János néven magyar király. Izabella királyné itt is halt meg 1559. szeptember 15-én. 1571-ben itt halt meg János Zsigmond fejedelem és az utolsó szabadon választott magyar király. A királyné és fiának hamvai a Szent István által alapított székesegyházban pihennek.

Itt van eltemetve Hunyadi János és fia László is, valamint egyik rokonuk. Örök rejtély marad számunkra, hogy melyikük László és melyik a rokonuk sírja. Hatalmasat sétáltunk a felújított vár utcáin, és számtalanszor megemlégtünk, hogy ide egyszer vissza kell térnünk. Milliónyi a látnivaló, de a mi időnk kevés!

### **2019. április 27. 4. nap**

Csernakeresztúron aludtunk, ahonnan csak pár perc volt Vajdahunyad. Mikszáth Kálmán szerint a várak királya. 1409. október 18-án kelt oklevelében Luxemburgi Zsigmond Vajk kenéznek, Hunyadi János apjának adományozta a birtokot, amelyről később a család a nevét is vette. A család ezután építette a mai vár elődjét, birtokközpontul. Hunyadi János kormányzósága alatt a várban élt felesége, Szilágyi Erzsébet.

Négy hatalmas pillérre támaszkodó fahíd vezet át a Zalasd folyó által kivájt mély és széles árkon. Mindent megnéztünk. A Kaputoronyból nyílik a lejárás a kazamatákba. Nyugati oldalán húzódik a vár palotaszárnya, amely Hunyadi János alatt épült. Ennek alsó szintjét a lovagterem foglalja el, falán 17. századi freskóval. A felső szinten található az ún. Országház, nevével utalva rá, hogy Hunyadi kormányzósága idején itt zajlottak le a fontosabb tárgyalások. Bethlen a Kaputorony és a palotaszárny közötti, korábbi védelmi teret „asszonyház”-zá építette át. A várkáporna délnyugati oldalánál egy kisebb udvaron áll a vár kútja, melynek kávjára egy török rab a 16. század közepén, arab betűkkel a következő török nyelvű feliratot véste: „ezt Hasszán írta, a gyaurok foglya a templom melletti várban”.

Hol érdekes emberekkel találkoztunk, hol korabeli zenét hallgathattunk az egyes termekben. Ide is vissza akarunk menni!

És jött Déva!

A Kőműves Kelemen című népballada a vár felépítésének elképzelt – emberfeletti akadályokba ütköző – történetét mondja el.

„Tizenkét kőműves összetanakodék,  
Magos Déva várát hogy fölépítenék.  
Hogy fölépítenék fél véka ezüstér,  
Fél véka ezüstér, fél véka aranyér.  
Magos Déva várhoz hozzá is kezdettek.  
Amit raktak délig, leomlott estére,  
Amit estig raktak, leomlott reggelre.”

Déva vára kicsiny, jelentéktelen erősség volt az Erdély szívébe vezető úton, a Maros bal partján. Hadi értéke igazán csak a 17. században volt, mikor Lippa átengedése után egyedül ez a vár állhatott ellen egy esetleges további török invázióknak a Maros völgyében. A vár számos birtokosa közül a legjelentősebbek Hunyadi János, Szapolyai János, Bocskai István és Bethlen Gábor. A Várhegyen már az ókorban, dákok és a rómaiak idejében is emelkedett erődítmény. A várat a tatárjárás után IV. Béla építtette újjá, s 1264-től említik a korabeli oklevelek.

Déva ostroma az 1848–49-es szabadságharc három sikeres magyar ostromának egyike volt; Déván kívül még Budát és Aradot sikerült elfoglalni. Ezt követően Bem löszerraktárt rendeztetett be a várban, ami azonban a temesvári csatavesztés után (augusztus 13-án) rejtélyes körülmények között felrobbant, több mint száz honvéd halálát okozva. Azóta az egykor fontos katonai erősségnek számító, s az egész Várhegyet uraló várrendszernek ma már csak a Várhegy ormán található falai állnak. 1849. augusztus 18-án itt tette le a fegyvert Bem apó és Guyon magyar forradalmi seregének a maradványa az osztrák haderő előtt.

Napjainkban felvonóval lehet megközelíteni a várat, ahol hatalmas sétával vettük be a tetejét. Fenséges kilátás nyílt a városra és a környékre. Sajnos innen már hazafelé vettük az irányt. Máriaradna következett, Máriaradna a magyar Mária-kegyhelyek egyike. Ferences temploma híres búcsújáró hely. Kegyképét 1668-ban vásárolta egy katolikus bosnyák kereskedő egy olasz kereskedőtől, amely a régi kápolna oltárát díszítette. 1695-ben Lippa visszafoglalása után a török ezt is felgyújtotta, de a kép a tűzben sértetlen maradt, a kápolna lángoló tetejéről pedig tüzes cserepek hullottak a bámuló törökök közé. Erre a török vezér a gyújtogatókat kivégeztette. Egy török szpáhi elindult, hogy a képet megpróbálja megsemmisíteni. A lovának patája viszont beleragadt egy kőbe, leesett és nyakát szegte. A kő mai is látható a templom déli, belső oldalába falazva, benne mélyen egy patkónyomra emlékeztető mélyedés. 1732 óta az aradiak és a közelben lakók búcsújáróhelye.

Újkígyósi adományozók nevével is találkoztunk az egyik radnai szobron.

Arad települése ősidők óta fontos átkelő és vásárhely volt. Várát 1132-ben említik először. Itt végeztette ki 1131-ben II. Béla szerb felesége a férje megvakításában bűnös 68 főurat. A várost 1241-ben és 1285-ben a tatárok elpusztították, de a vár ellenállt a támadásnak. 1514-ben Dózsa serege pusztította.

A honvédsereg a várost 1849. június 28-án foglalta el. 1849. augusztus 17-én Damjanich János feladta a várat. Itt végezték ki 1849. október 6-án az aradi vértanúkat. A helyet 1881-ben kőobeliszkkal jelölték meg. Aradon végezték ki 1849. október 25-én Kazinczy Lajos honvéd ezredest. Megkoszorúztuk az emlékművet, emlékeztünk hőseinkre! Majd hazaindultunk Battonya felé. Véget ért utunk!

Milyen volt az utunk? Mi jut eszünkbe ezekről a napokról?

### ***Csete Benjamin***

Nem mondtam ki azt a szót soha. És most már nem is tudom kimondani, csak ennyit: valami fáj, ami nincs. Valamikor hallani fogsz az életnek egy fájdalmas csodájáról - arról, hogy akinek levágták a kezét és a lábát, sokáig érzi sajogni az ujjakat, amik nincsenek. Ha ezt hallod majd: Kolozsvár, és ezt: Erdély, és ezt: Kárpátok - meg fogod tudni, mire gondoltam.

### ***Szabó Attila***

Tudni kell, hogy mikor az Úristen népek s országok dolgát rendezte volt a földön, Erdélyről ügyesen megfeledezett. Azóta is szokásban maradt, hogy megfeledezzenek róla, valahányszor adódik.

***Szabó Anita***

Az ember itt nem pöröl, nem lázad,  
él maga alkotta valóságban,  
érheti bármi, öröm vagy bánat,  
telik élte kellő méltóságban.

***Jónás Dávid***

Magyarként éltünk kisebbségben,  
mégis hittünk az egyenlőségben.  
Magyar honban akartunk élni,  
elindultunk otthonunk meglelni.

Mondják, az erdélyi hontalan,  
már tudom, Erdély az igazi otthonom.  
Lehetek, élhetek bárhol,  
boldogságom meglelem,  
de Erdélyt sosem feledem.

***Szabó Beatrix***

Talán csak a távolság mutatja meg, mennyire hiányozhat valami. Talán messzire kell utazni,  
hogy kiderüljön, milyen becses is az a hely, ahonnan elindultunk.

***Szabó Boglárka***

A hazaszeretet ott kezdődik, amikor egymást szeretik azok, akik egy hazában élnek. De ezt  
olyan nehezen értik meg az emberek.

***Benkő Dávid***

"Erdélyben a művészet csak télen virágzik, nyáron kapál és arat"

***Ottlakán Delfina***

“Aki ezt a szülőföldet szereti, a legnehezebb emberi sorsot szereti.”

***Benkő Dániel***

"Még most is legtisztábban imádják az Istent, legjobban szeretik a hazát, akik a Hargita bérczei közt laknak. "

***Gábrriel Gréta***

Tiszteld a múltat, hogy érthesd a jelent, és munkálkodhass a jövőn.

***Klemm Alex***

Megtörni nem fogok, itt éltem, itt halok,  
Áldom az Istent, hogy magyar vagyok.

***Kolompár Ticiána***

Aki nem tud országáért küzdeni, az nem érdemel országot.

***Csumpilla Marcell***

Maradj hűséges a földhöz,  
maradj büszke, egyenes és bátor,  
maradj tiszta, romlatlan lélek,  
és ne fordulj, ne fordulj,  
ne fordulj el szülőhazádtól!